

KESKKONNAAMET

ASUTUSESISESEKS KASUTAMISEKS

Märge tehtud: 21.10.2024

Juurdepääsupiirang kehtib kuni: 20.10.2029

Alus: AvTS § 35 lg 1 p 8

Teabevaldaja: Keskkonnaamet

Elvi Tuisk
Advokaadibüroo RASK
Elvi.Tuisk@rask.ee

Teie 07.10.2024

Meie 21.10.2024 nr 12-1/24/20620-2

Vastus selgitustaotlusele ja teabenõudele

Palusite esitada andmed, mille alusel on Vikipalu uuringuruumi alale määratud metsise elupaik ja millised piirangud see endaga kaasa toob.

Keskkonnaamet korrastas üle-eestiliselt kõik metsise elupaigad vastavalt metsise mängu seireandmetele ja metsise kaitse tegevuskavale (kava leitav <https://loodusveeb.ee/sites/default/files/inline-files/Metsis%202015.pdf>). Kehtiv metsise kaitse tegevuskava peab vajalikuks piiritleda elupaik kuni 3 km ulatuses metsise mängupaigast. Tegevuskava järgi moodustatakse elupaik metsise poolt eelistatud kasvukohatüüpidest, mis on eksperdi poolt omavahel ühendatud terviklikuks alaks. Tegevuskava järgi soovitatakse kasutada piiritlemisel ka elupaigasobivuse mudeleid aga elupaiga piiritlemise aluseks on asustatud mängupaik. Elupaikade korrastamine oli ette nähtud jooksva tegevusena lähtudes seire ja inventuuride andmetest võttes arvesse tegevuskavas kavandatud metsise elupaigakasutuse uuringute tulemusi. Lähtudes Eestis läbiviidud erinevatel meetodikatel põhinevatel elupaigakasutuse uuringutest^{1,2,3,4} täpsustati uuendatavas metsise tegevuskava eelnõus (kinnitamise ootel) elupaiga piiritlemise juhust võttes arvesse piiritletava elupaiga aluseks oleva mängu suuruse. Keskkonnaameti poolt tellitud ekspertiisi⁵ raames prioritseeriti kasutades Zonation tarkvara metsisele sobilikud elupaigad täpsusega 30 m x 30 m võttes arvesse nii mängupaiga kui ka pesakondade elupaiganõudlust, mille asustatud mängupaiga ümbruse elupaigasobivuse hindamisel arvestati 25% kõige kõrgema järjestusväärtusega elupaigapiksleid. Alates 2015. aastast on kõik metsisemängud sammuga 5 aastat ka riiklikus seires, mistõttu piiritlemise alusel oli võimalik kasutada ajakohaseid andmeid. Üle-Eestilist ühtsel meetodikal põhinevat metsise elupaikade korrastamist alustati juunis 2023.

Koostöös Keskkonnaagentuuriga kui riikliku seire teostajaga ning lähtudes hetke parimatest teadmisest piiritlesime ümber ja kandsime EELISse metsise elupaigad, mis moodustatakse sõltuvalt mängu suurusest kuni 2 või 3 km raadiuses ümber metsise mängupaiga metsamaal tervikliku alana. EELISes on metsise elupaiga moodustamise aluseks asustatud mängupaik, mis

¹ Eesti Ornitoloogiaühing ja Kotkaklubi 2022. Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs. Keskkonnaministeeriumi tellitud uuringu (riiühange nr 239156) lõpparuanne. Tartu Lk 1-150 +Lisad. <https://envir.ee/media/8828/download>

² Leivits, M. 2021. Prioriteetsed ja kaitset vajavad metsise elupaigad Eestis. Zonation analüüs. Keskkonnaameti tellitud töö "Metsise elupaikade kaitstuse, sh kavandatavate püsielupaikade otstarbekuse ning püsielupaikade kaitsekorra muutmise ekspertiis" osaaruanne. Lk 1-53 + Lisad. Kättesaadav: <https://lva.eelis.ee/GetFile.aspx?id=842736996>

³ Ojaste, I. 2021. Metsise telemeetriauring 2014-2020. Eesti Ornitoloogiaühing. Lk. 1-61+lisad. Kättesaadav (piiratud ligipääs): Eesti Looduse Infosüsteem.

⁴ Lõhmus A. 2016. Metsise elupaigakvaliteeti määravate tegurite kompleksuuring. RMK teadusprojekti lõpparuanne. http://media.rm.k.ee/files/Rakendusuuringu%20lopparuanne_Metsis.pdf

⁵ Eesti Ornitoloogiaühing 2021. Metsise elupaikade kaitstuse, sh kavandatavate püsielupaikade otstarbekuse ning püsielupaikade kaitsekorra muutmise ekspertiis. Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu. Lk 1-44. <https://lva.eelis.ee/GetFile.aspx?id=1800649086>

on metsise riikliku seire käigus kinnitatud. Metsise mängupaikad on riikliku seire raames seni kontrollitud viie aastase sammuga. Telemetria andmetel asuvad metsisekanade ja -kukkede kõikidest lokatsioonidest 74-78% 3 km raadiuses mängupaiga tsentrist, mida käsitletaksegi metsise EELISesse kantava elupaigana (pesitsusalana). Elupaikade KLO9101722, KLO9101721 ja KLO9101723 alusel piiritleti uus Maapaju elupaik aprillis 2024, mis kanti EELIS-esse 09.07.2024 peale kooskõlastamist RMK-ga.

Vikipalu uuringuruum jääb valdavalt Maapaju metsise elupaika (KLO9134357). Maapaju metsise elupaik hõlmab endas kuut asustatud metsise mängupaika, millest Vikipalu uuringuruumi puudutab viis asustatud metsise mängupaika. Elupaiga piiritlemisel on lähtutud asustatud mängupaikade vaatlusandmetest.

Kõrve I mängupaiga vaatlusandmed (Kõrve metsise püsielupaik): 01.04.2019 mängus 0 kukke; vaatleja Andres Üprus; 27.04.2018 mäng asustamata; vaatleja: Andres Üprus; 27.04.2013 mängus 1 kukk; vaatleja Andres Üprus

Kõrve II mängupaiga vaatlusandmed (Kõrve metsise püsielupaik): 20.04.2023 mängus 8 kukke; vaatleja Andres Üprus; 14.04.2018 mängus 9 kukke; vaatleja Andres Üprus; 22.04.2013 mängus 6 kukke; vaatleja Andres Üprus

Pärnassaare mängupaiga vaatlusandmed (Vikipalu metsise püsielupaik): 26.04.2020 mängus 5 kukke; vaatleja Andres Üprus; 27.04.2017 mängus 0 kukke; vaatleja Tanel Renser; 15.04.2015 mängus 1 kukk; vaatleja Andres Üprus

Maapaju 2 mängupaiga vaatlusandmed (Vikipalu metsise püsielupaik): 16.04.2023 mängus 7 kukke; vaatleja Andres Üprus; 22.04.2018 mängus 6 kukke; vaatleja Jaanus Ojasild; 24.04.2014 mängus 8 kukke; vaatleja Andres Üprus; 28.04.2013 mängus 8 kukke; vaatleja Andres Üprus

Pillapalu mängupaiga vaatlusandmed (Maapaju looduskaitseala): 13.04.2019 mängus 1 kukk; vaatleja Andres Üprus; 22.04.2018 mäng ei ole asustatud; vaatleja Andres Üprus; 25.04.2013 mängus 1 kukk; vaatleja K. Lauk

Lähtudes Vikipalu uuringuruumi puudutavatest metsise mängupaikade vaatlusandmetest on tegemist kolme suure metsise mängupaigaga, mille puhul piiritletakse elupaik kuni 3 km kaugusele mängude keskmest ja kahe väikese metsise mängupaigaga, mille puhul piiritletakse elupaik kuni 2 km kaugusele mängude keskmest, mis omavahel suuresti kattuvad. Antud juhul on metsise elupaika piiritletud mängupaikad ühendav metsaala, valdavalt riigimaa.

Ümberpiiritletud metsise elupaigad saadeti enne EELISesse kandmist suurimale maaomaniku esindajale Riigimetsa Majandamise Keskusele kooskõlastamisele. Antud juhul on tegemist riigimaaga, mille haldaja on Riigimetsa Majandamise Keskus. Keskkonnaamet ei ole kohustatud kaitsealuste liikide elupaikade määramisel teavitama kolmanda isikuid.

Metsise elupaik ei mõjuta uuringuloale vastava geoloogilise uuringu läbiviimist, kuid arvestama peab pesitsusaegse raiepiiranguga. Vikipalu uuringuruumi alale jääv metsise elupaiga osa ei kuulu praegu ühegi kaitstava ala koosseisu. Seega kehtib praegu seal üksnes pesitsusaegne raiepiirang (1. aprillist 15. juulini).

Küll ei tarvitse antud alal kaevandamine olla tulevikus mitmel põhjusel võimalik. Arvestada tuleb, et seoses **Soodla harjutusvälja eriplaneeringuga** tuleb Natura 2000 asjakohase hindamisest tulenevalt koostada hüvituskava Põhja-Kõrvemaa linnuala kaitse-eesmärgiks olevale metsisele harjutusvälja rajamisega kaasnevate mõjude hüvitamiseks. Keskkonnaametile teadaolevalt on hüvituskava eelnõu koostavad eksperdid (hüvituskava eelnõu ei ole veel Keskkonnaametile esitatud) arvestanud Maapaju metsise elupaigaga tervikuna kui potentsiaalse hüvitusala metsisele. Keskkonnaametile tutvustatakse hüvitisemeetmete kava 12.11.2024. Arvestada tuleb ka, et Maapaju metsise elupaika jäävad projekteeritav Maapaju looduskaitseala (PLO1001394) ja Kõrve metsise püsielupaik (PLO1000591) on juba keskpõlvikooni metsise hüvitusala alates 28.01.2021. Sellest tulenevalt on vajalik Natura mõjude eelhindamine kindlasti ka juhul kui kavandatav karjäär asub kuni 1

kilomeetri kaugusel nimetatud hüvitusaladest, kusjuures kindlasti tuleb hinnata ka võimalikke mõjusid nende alade sidususele.

Tulenevalt Riigikohtu 14.03.2024 otsusest 3-20-1657, milles Riigikohus leidis, et et Keskkonnaamet (KeA) on loa andmisest keeldumise põhjendatust hinnanud ebatäielikult, jättes seejuures arvestamata mõjud üleriigiliselt liigi või elupaigatüübi soodsa seisundi tagamisele, on KeA koostanud juhise „*Maavara (pealmaa-)kaevandamisega tekkida võiva mõju hindamise juhend kaitsealusele liigile või loodusdirektiivi elupaigatüübile lähtuvalt antud väärtus(te)e üleriigilise soodsa seisundi tagamise vajadusest*“ kumulatiivsete mõjude vältimiseks. Juhisest lähtutakse otsuste tegemisel eelkõige väärtuste (kaitsealused liigid ja LoD elupaigatüübid) üleeestilisest seisundist, st tuginetakse punase nimestiku (PN) hinnangule ning Loodus- ja Linnudirektiivi (vastavalt LoD ja LiD) artikkel 17 ja 12 aruande tulemustele. Juhise järgi on juhul kui väärtused (Loodusdirektiivi elupaigatüüp või kaitsealuse liigi elupaik asuvad mäeeraldisel eeldatakse olulist keskkonnamõju, on alus loa andmisest keelduda. Erandi tegemist tohib teha juhul kui tegu on liigi jaoks väheesindusliku elupaigaga II. ja III. kategooria liigiga, kelle seisund punase nimestiku hinnangu järgi on soodne (LC), ohulähedane (NT) või mittehinnatav (NA). Metsis kuulub Eestis ohustatud liikide kategooriasse „ohualdis“ (VU), kelle arvukuse nii pikaajaline (alates 1980) kui lühiajaline trend (viimased 12 aastat) LiD art 12 aruande mõistes langev. Ka 2025. aastal esitatavas aruandes jääb nii pika-ajaline kui lühiajaline trend mõõdukalt langevaks (Keskkonnaagentuur 2024⁶).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Taavi Tattar

juhataja

Looduskaitse planeerimise osakond

Sama: timo.kullerkupp@rask.ee

Raili Lille 5330 3988

raili.lille@keskkonnaamet.ee

⁶ Keskkonnaagentuur 2024. Metsise asurkonna suurus, arvukus ja seisund. Eluslooduse osakond. Lk 1-6.
<https://kese.envir.ee/kese/>